

درس پرورش مهارت های شناختی و خلاق کودک



هنرآموز : فاطمه مرادی

پایه : دوازدهم

رشته تربیت کودک

ادامه پودمان ۱

جلسه دوم ، سوم ، چهارم



# پرورش توانمندی های شناختی کودک

شایستگی های غیر فنی

۱- یادگیری

۲- تفکر خلاق

شایستگی های فنی

۱- توسعه شناخت مغز و کارکردهای شناختی

۲- پرورش کارکرد شناختی توجه

۳- پرورش کارکرد شناختی حافظه


۴- پرورش کارکردهای اجرایی



توانمندسازی : گروه های اصلی کارکردهای شناختی را فهرست کند.


## انواع کارکردهای شناختی :

- ۱- کارکردهایی نظیر ادراک و توجه به دریافت و درک اطلاعات محیط ما مرتبط اند.
- ۲- کارکردهایی نظیر حافظه ، که به ذخیره سازمان یافته اطلاعات دریافت شده از محیط مرتبط اند.



۳- کارکردهایی نظیر تصمیم گیری و حل مسئله که به استفاده از اطلاعات ذخیره شده برای پاسخ به شرایط موجود مرتبط اند.

۴- کارکردهایی که به برقراری ارتباط ما با سایر انسان ها مرتبط اند ، نظیر :  
کلیهٔ مهارت های کلامی - ارتباطی.



کارکردهای مربوط به برقراری با سایر  
انسان ها

کارکردهای به ذخیره سازمان  
یافته اطلاعات

کارکردهای  
شناختی

کارکردهای مربوط به دریافت و  
درک اطلاعات

کارکردهای مربوط به استفاده از  
اطلاعات ذخیره شده موجود

(نمودار کارکردهای شناختی)

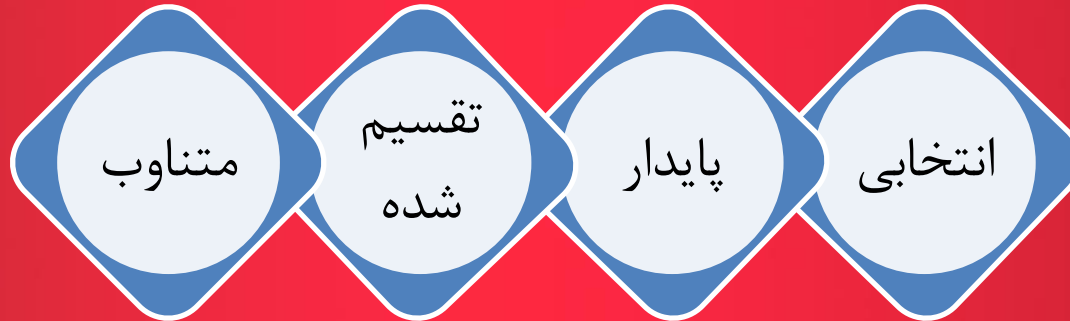


## پرورش کارکرد شناختی توجه :

تعریف توجه : فرآیندی شناختی است که به وسیله آن ما تنها بخشی از انبوه اطلاعاتی را که در اطراف مان وجود دارد انتخاب و به طور فعال پردازش می کنیم.


## انواع توجه :

برخی متخصصین توجه را شامل چهار سطح زیر می دانند :




(نمودار انواع توجه)





توجه انتخابی : سطحی از توجه که به ما امکان می دهد تا توجه را به سوی محرک مورد نظر هدایت کنیم و عوامل مزاحم را نادیده بگیریم ، توجه انتخابی نامیده می شود.

توجه پایدار : توانایی حفظ توجه بر روی محرک خاص یا فعالیتی مشخص در طول زمان است.




توجه تقسیم شده : توانایی انجام دادن هم زمان موفقیت آمیز و یا چند فعالیت ذهنی را  
توجه تقسیم شده می گویند. برای مثال : وقتی چای دم می کنید به طور همزمان با دوست  
خود صحبت می کنید ، در واقع منافع توجه شما بر دو فعالیت هم زمان تقسیم شده است.  
توجه متناوب : سطحی از توجه که به ما امکان می دهد تا توجه خود را از یک محرک به  
محرک دیگر یا از یک تکلیف به تکلیف دیگر انتقال دهیم ، توجه متناوب نامیده شده است.



## نکات قابل توجه برای جلب توجه کودکان در محیط آموزش

۱- عوامل حواس پرتی را در محیط آموزشی کم کنید ، مثلاً : سر و صدای کودکانی که در حیات بازی می کند یک عامل مزاحم است و باعث می شود تا کودکان نتوانند به موضوع درس توجه کنند.




۲- برای جلب توجه به یک موضوع آن را به صورت جذاب ارائه کنید تا در کودکان علاقه مندی و انگیزه به وجود آید.

۳- کودکان به موضوعاتی توجه می کنند که متناسب با سطح درک آنهاست و با اطلاعات و دانش قبلی آن ها تناسب دارد. مطمئن شوید که کودک منظور شما را می فهمد.



## پیشنهادهایی برای تقویت توجه کودکان :

- فهرستی از اشیاء ، مواد خوراکی و حیوانات مختلف تهیه کنید. فهرست را برای کودکان بخوانید و از آن ها بخواهید با شنیدن نام یک پرنده دست بزنند. سپس به آن ها بگویید حالا قانون بازی عوض می شود ، هر وقت اسم یک خوردنی را شنیدید ، دست بزنید.



- تعداد زیادی تصویر مختلف را که مورد علاقهٔ کودکان است از روزنامه و مجلات ببرید و آن‌ها را روی یک مقوای بزرگ بچسبانید و مقوا را به دیوار کلاس بزنید و با نام بردن یکی از تصاویر از کودکان بخواهید تا تصویر مورد نظر را پیدا کنند.




## پروورش کارکرد شناختی حافظه :

هدف توانمندسازی : کارکرد شناختی حافظه را توضیح دهید.

حافظه عبارت از فرآیندی سه مرحله ای که در طی آن موارد زیر انجام می شود :

۱- اطلاعاتی که تجزیه و تفسیر شده اند ، در مغز ثبت می شوند.

۲- اطلاعات ثبت شده ، در مغز حفظ و نگه داری می شوند.



۳- اطلاعاتی که قبلاً ثبت و نگه داری شده اند بازیابی می شوند و مجدداً مورد استفاده قرار می گیرند.

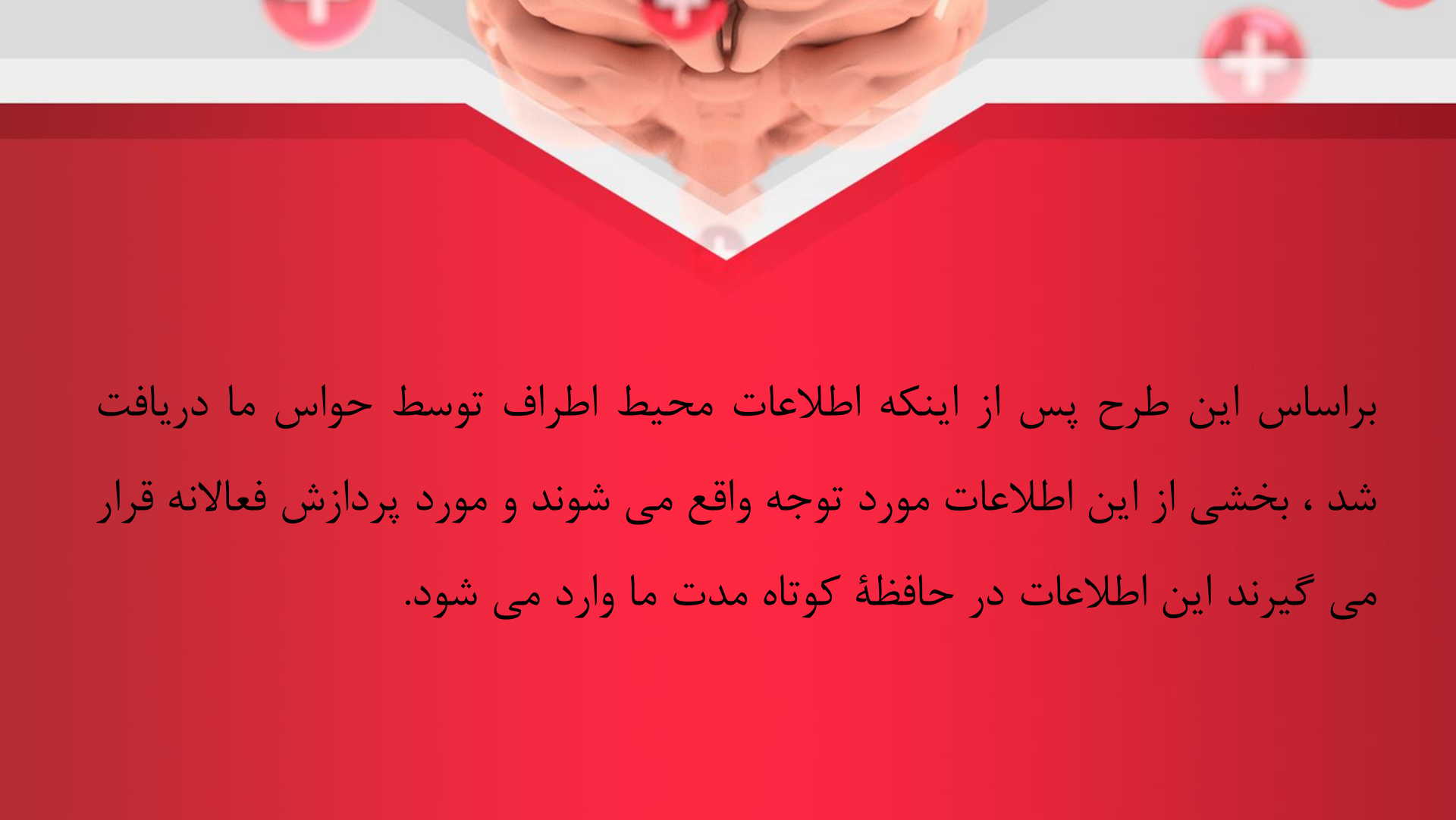
برخی دانشمندان حافظه را از نظر حجم اطلاعات و مدت زمان نگهداری اطلاعات به دو نوع متفاوت **حافظه کوتاه مدت** و **حافظه بلند مدت** تقسیم بندی می کنند.




دو دانشمند به نام های آتکنسون و شیفَرین طرح زیر را برای حافظه ارائه داده اند.



(مدل آتکنسون و شیفَرین برای توضیح حافظه)




براساس این طرح پس از اینکه اطلاعات محیط اطراف توسط حواس ما دریافت شد ، بخشی از این اطلاعات مورد توجه واقع می شوند و مورد پردازش فعالانه قرار می گیرند این اطلاعات در حافظه کوتاه مدت ما وارد می شود.




حافظه کوتاه مدت : بخشی از حافظه ما ، که حجم محدودی از اطلاعات را برای مدت زمان کوتاهی (حدود ۳۰ ثانیه تا ۲ دقیقه) در آن نگهداری می کنیم ، حافظه کوتاه مدت نامیده می شود.

حافظه بلند مدت : بخشی از حافظه است که اطلاعات در آن برای مدت طولانی و حتی برای مادام العمر حفظ و نگهداری می شوند.



هدف توانمندسازی : فعالیت هایی برای پرورش کارکرد شناختی حافظه طراحی و اجرا کند.

متخصصان برای اندازه گیری حافظه و تقویت حافظه تمرین های گوناگونی را طراحی کرده اند. اکثر این تکالیف حافظه را یا به صورت **یادآوری** یا به صورت **بازنشانی** می سنجند.



در تمرین های یادآوری ، فرد باید اطلاعات خاصی را که قبلاً به حافظه سپرده است ، به یاد آورد. (مثل : امتحانات تشریحی) در تمرین های بازنشانی فرد باید اطلاعات مورد نظر را از بین گزینه های موجود انتخاب کند. (مثل : امتحانات چند گزینه ای)

توجه : به تمرینات کتاب مراجعه شود.


1 - تمرین یا تکرار اطلاعات

راهبردهای تقویت حافظه :  
2 - سازماندهی اطلاعات



## تمرین های بیشتر برای تقویت حافظهٔ کودکان :

- با آجرک های پلاستیکی رنگی شکل های مختلف درست کنید و آن ها را به مدت سی ثانیه به کودکان نشان دهید ، سپس روی شکل ساخته شده را بپوشانید و از کودکان بخواهید تا با آجرک های دیگر ، مشابه شکلی را که شما ساخته بودید ، بسازند.

- 
- عکسی از یکی از بازدیدهایی را که به همراه کودکان رفته اید ، به آن ها نشان دهید و از آن ها بخواهید اتفاقات آن روز را به یاد آورند.
  - قصه کوتاهی را برای کودکان تعریف کنید و پس از اتمام آن از آن ها بخواهید تا قصه را برای شما تعریف کنند.



## پرورش کارکردهای اجرایی :

تعریف کارکردهای اجرایی : مجموعه ای از توانایی ها و کارکردهای شناختی که به عملکردهای ذهنی ما نظارت می کنند و به آن ها جهت می دهند تا به هدف و مقصود مورد نظر دست پیدا کنیم را ، کارکردهای اجرایی می نامند.






کارکردهای اجرایی از سه هسته اصلی تشکیل شده اند :

۱- حافظه کاری یا حافظه فعال : که توانایی نگهداری اطلاعات و دستکاری کردن آن ها در ذهن در حین اجرای تکالیف ، پیچیده است.

۲- بازداری و کنترل مهاری : که توسط این فرآیند ، فرد از مداخله اطلاعات نامرتبط با انجام دادن تکالیف و آنچه باعث حواس پرتی او می شود ،




جلوگیری می کند و به این صورت فرآیند اجرا و تکمیل یک تکلیف را مدیریت می نماید. این مهارت مثل خودکنترلی نیز است.

۳- انعطاف پذیری شناختی : که عبارت است از توانمندی ای که فرد به وسیله آن تغییرات شرایط را درک می کند و فرآیندهای شناختی خود را متناسب با آن تغییر می دهد تا به هدف دست پیدا کند.




## پیشنهادهایی برای تقویت مهارت های کارکردهای اجرایی کودکان :


\* بر روی یک مقوا دایره بزرگی به رنگ سبز بکشید و بر روی مقوای دیگر دایره ای به رنگ قرمز ، آنگاه از کودکان بخواهید تا بر روی خطوط صاف راه بروند. سپس به آن ها بگویید اگر دایره سبز را به آن ها نشان دادید باید به هوا بپرند و اگر دایره قرمز را نشان دادید باید سریعاً روی زمین بنشینند.



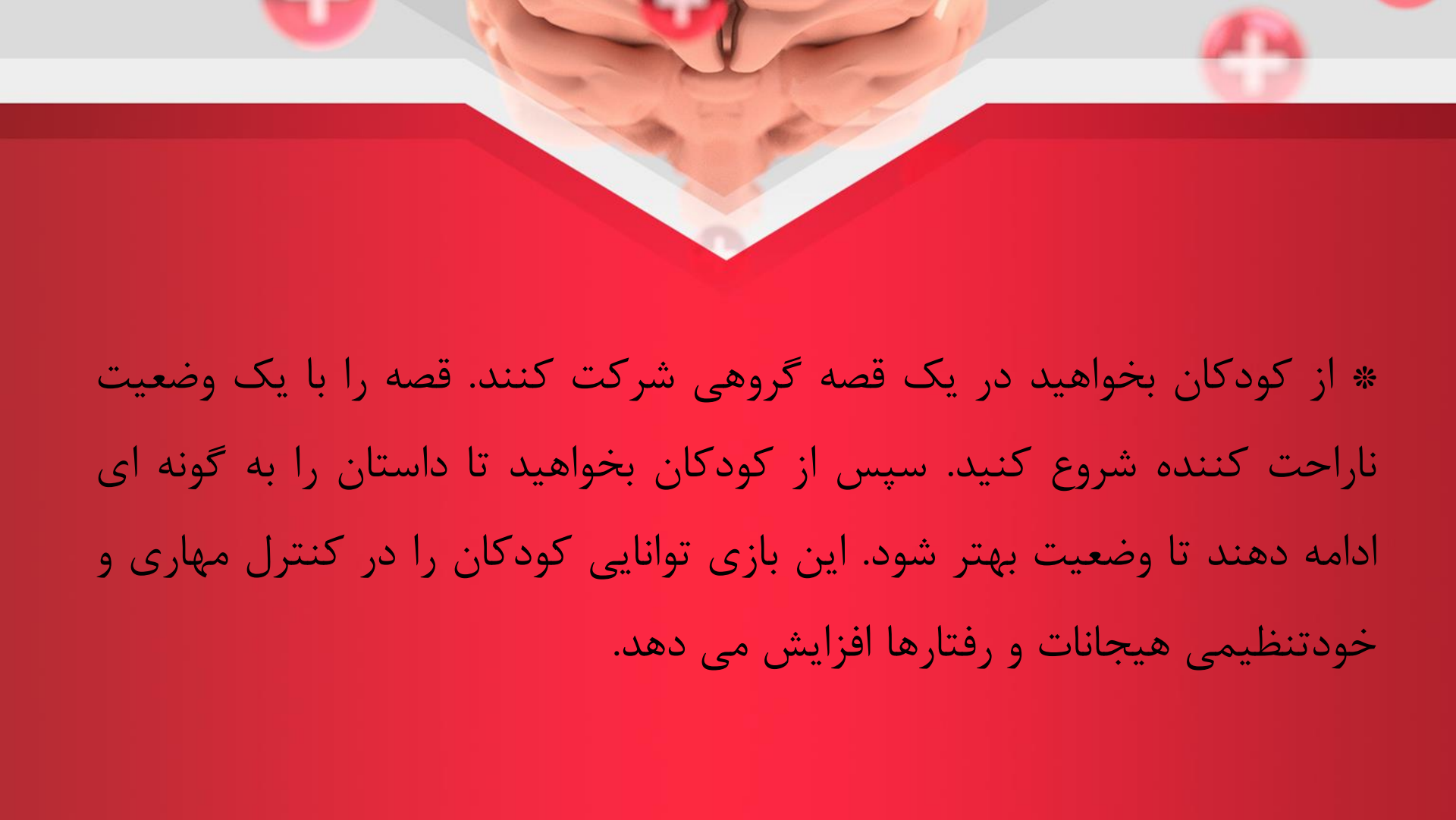
بعد از چند تمرین قانون بازی را عوض کنید و مثلاً از آن ها بخواهید با دیدن دایره سبز باید دست هایشان را به جلو بیاورند و دست بزنند با دیدن دایره قرمز باید دست هایشان را به بالا ببرند و دست بزنند.



\* به کودکان بگویید که تصور کنند که قرار است از مهد کودک به پارک بروید. چه کارهایی باید انجام شود؟ از آن ها بخواهید که فعالیت هایی را که لازم است انجام شود ، به ترتیب روی کاغذ بکشند. از آن ها بخواهید تا نقاشی خود را برای شما توضیح دهند. به آن ها کمک کنید تا اصطلاحات «اول» و «بعد» و . . . را که ترتیب زمانی را نشان می دهند در توصیف خود به کار ببرند.



\* به کودکان بگویید که می خواهید خمیر نان درست کنید. از آن ها بخواهید که بگویند چه موادی لازم است سپس بخواهید تا مراحل انجام دادن کار را به ترتیب برای شما بگویند. در آخر مواد و وسایل لازم را تهیه کنید و در کلاس تهیه خمیر را به طور عملی انجام دهید.



\* از کودکان بخواهید در یک قصه گروهی شرکت کنند. قصه را با یک وضعیت ناراحت کننده شروع کنید. سپس از کودکان بخواهید تا داستان را به گونه ای ادامه دهند تا وضعیت بهتر شود. این بازی توانایی کودکان را در کنترل مهاری و خودتنظیمی هیجانات و رفتارها افزایش می دهد.



تمرین کنید : برای هر یک از موارد زیر فعالیتی طراحی و اجرا کنید.

۱- پرورش توانمندی های شناختی کودک

۲- پرورش کارکردشناختی توجه کودک

۳- پرورش کارکردشناختی حافظه کودک

۴- پرورش کارکردهای اجرایی کودک